

Дата: 21.12.2022

Урок № 19

Тема. Оскар Вайльд. «Портрет Доріана Грея». Ідейно-естетичні погляди і творчий шлях митця. Проблема краси й моралі в романі «Портрет Доріана Грея».

Мета. Формувати предметні та ключові компетентності: *знати* передумови розвитку естетизму, *визначати* основні принципи його поетики; *аналізувати* проблематику, художні особливості роману; *з'ясувати* особливості стилю О. Вайльда; *використовувати* різні джерела довідкової інформації та цифрові технології для створення презентації.

Обладнання: виставка книг, карикатури, фотографії та портрети О. Вайльда мультимедійна презентація «Життєвий шлях Оскара Вайльда. «Портрет Доріана Грея».

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

*На високій колоні стриміла над містом статуя Щасливого Принца.
Він був зверху донизу покритий тонесенькими листочками щирого золота.
Усі були в захваті від Принца.
«Щасливий принц» Оскар Вайльд*

*— Лишенько! До чого ж обшарпався цей Щасливий Принц! — вигукнув Мер.
І скинули статую Щасливого Принца.
— Оскільки в ньому вже немає краси, то й користі немає! — казав
Професор Естетики.
«Щасливий принц» Оскар Вайльд*

Матеріали до уроку:

Словникова робота

Парадокс – думка, судження, що суперечить здоровому глузду (іноді тільки на перший погляд).

Виявом естетизму письменника, розумовим гедонізмом – насолодою від гострої гри думок – можна вважати знамениті парадокси. За них сучасники називали Вайльда «Принцом парадоксу». Вайльд був схильний до парадоксальної афористичності у самовислові та оформленні своїх суджень і його блискучі парадокси, які приваблювали ще сучасників письменника, надовго пережили естетизм як літературну течію.

- Наведіть приклади парадоксів з роману.
- Ті, що зберігають вірність у любові, знають тільки тривіальний її бік; невірні — ось хто пізнає любовні трагедії.
- Доброго впливу взагалі не існує /.../ Будь-який вплив неморальний — неморальний з наукового погляду.
- А згрішивши, ми покінчуємо з гріхом, бо вже чинячи гріх — людина тим самим очищується.
- Бо ніщо не лікує так душі, як відчуття, і ніщо не лікує так відчуттів, як душа.

Словникова робота

Гедонізм — ідеалістичний напрям в етиці, за яким задоволення, насолода є найвищим благом, метою життя.

«Так, потрібен/.../ новий Гедонізм, що має заново перебудувати життя, вирятувавши його від суворі і огидної пуританищини, яка на превелике диво ожила в наші дні. Певна річ, цей гедонізм не буде нехтувати інтелект, однак він не пристане ні на яку теорію чи вчення, що вимагають пожертви бодай часткою чуттєвого досвіду. Адже мета гедонізму — якраз самий досвід, а не плоди досвіду, солодкі чи там гіркі. Ні з аскетизмом, що омертвлює почуття, ні з вульгарною розпустою, що притуплює їх, він не мав би нічого спільного. Новий гедонізм навчив би людину розкошувати кожною миттю життя, яке й саме є тільки скороминуща мить.»

Естетика — наука про мистецтво, про форми прекрасного в художній творчості, у природі та суспільстві.

Етика — наука про мораль, її походження, розвиток і роль у суспільному й особистому житті людей.

Декаданс загальна назва кризових явищ у мистецтві та культурі к. XIX — п. XX ст.

Період декадансу позначений настроями безнадії, розчарування, занепадом життєвих сил, естетизмом. Дослідники вважають декаданс в літературі перехідним етапом між романтизмом початку XIX ст. і модернізмом початку XX ст.

Денді — чоловік, що приділяє особливу увагу зовнішньому вигляду, вишуканим манерам, жестам та мові.

«Не зребував він і Модою, яка може на часину зреалізувати й найфантастичніше, вабив його і Дендізм, який пробує по-своєму утвердити абсолютність відносного розуміння краси.»

Джентльмен. Спочатку слово «джентльмен» означало чоловіка благородного походження. В сучасному, значені «джентльмен» — освічений і вихований чоловік, практично інтелігент, але респектабельний та урівноважений (манірний і незворушний). Джентльмена відрізняє елегантність, пунктуальність і уміння тримати своє слово (джентльменська угода). *«Коли людина — джентльмен, вона знає цілком достатньо; а коли не джентльмен, то хоч скільки б вона знала, це погано для неї.»*

Робота з підручником.

Завдання: тезовий запис ідейно-естетичних поглядів О. Вальда.

Провідним принципом світогляду й художньої творчості Оскара Уайльда був **естетизм**. Естетизм виник в Англії в кінці XIX ст. як реакція на пуританський стиль вікторіанської доби та був противагою реалізму.

Художнім чинником зародження була ідея «мистецтва заради мистецтва», що існувала з античних часів.

Поборники естетизму вважають, що література не повинна виконувати моральну місію, вчити добру, справедливості, що вона байдужа до проблем добра і зла. Мистецтво має служити красі, яка вища від життя.

Кредо естетизму – перетворення пороку в естетично прекрасне. І таке перетворення вважалося за вищу магію мистецтва, чарівність відвертості, безрозсудство

Естетизм, перебуваючи поза рамками пересічної моралі, діяв лише у сфері мистецтва, де «дозволене» і «недозволене» диктувалося волею митця і підлягало тільки суду естетичних законів. Естетизм виявив переваги художньої вигадки й майстерності художника перед копією життя.

Сучасна література не подобалася Вайльдові – надто наближена до дійсності. А творчість – це мистецтво брехні (вигадки).

Мистецтво, на думку Уайльда, не виражає нічого, крім самого себе, існує самостійно і розвивається за своїми законами. У трактаті «Занепад брехні» Вайльд формулює основні принципи естетизму:

- велич і вічність мистецтва;
- самодостатність мистецтва;
- мистецтво вище за істину й мораль;
- замилювання прекрасним;
- естетична увага до почуттів, вражень людини;
- зображення краси в усіх проявах
- проголошення насолоди як вищого сенсу існування (гедонізм).

Слово викладача

Головним у переконаннях Вайльда було служіння Красі, віра в значущість і важливість Мистецтва.

Важливе положення естетики письменника – співвідношення мистецтва і моралі. Вайльд приходив до думки, що мистецтво перебуває поза сферою моралі. Він заперечував вплив морально-етичних законів суспільства на митця та його твори: «Закони мистецтва не

збігаються із законами моралі»; «Естетика вища від етики!», «Митець не має етичних уподобань.»; «Розуміння фарб і барв важливіше для розвитку особистості, ніж поняття про зло й добре»; «Будь-яке мистецтво аморальне».

Евристична бесіда

Оберіть з «Передмови» до роману «Портрет Доріана Грея» тези, що ілюструють естетику Оскара Вайльда.

- *Митець — творець прекрасного.*
- *Розкрити себе і втаїти митця — цього прагне мистецтво.*
- *Але справжні обранці ті, для кого прекрасне означає лише одне: Красу.*
- *Немає книжок моральних чи неморальних. Є книжки добре написані чи погано написані.*
- *Моральне, життя людини — для митця лише частина об'єкта. А моральність мистецтва полягає в досконалому використанні недосконалих засобів.*
- *Митець не прагне нічого доводити. Довести можна навіть безперечні істини.*
- *Митець не має етичних уподобань. Етичні уподобання митця призводять до непрощеної манірності стилю.*
- *Митець не має нездорових нахилів. Йому дозволено зображувати все.*
- *Розбещеність і чеснота для митця — матеріал мистецтва.*
- *Глядача, а не життя — ось що, власне, відображує мистецтво.*
- *Будь-яке мистецтво не дає жодної користі.*

- Оскар Вайльд зобразив в романі **три власні іпостасі**. Він відчував прекрасне як Безіл, недалекоглядні сучасники бачили в ньому Доріана, а чисельні шанувальники слухали, мов лорда Генрі.

- Знайти у творі цитати, які ілюструють проблему краси та моралі та естетизм.

Генрі про мету: *«Мета життя — розвиток власного «я».*

Генрі про душу: *«... душу має тільки Мистецтво, а людина — ні.»*

Генрі про красу: *«... справжня Краса, кінчається там, де починається одухотвореність.»*
«Геній живе довше від Краси.»

«Краса є прояв Генія — ба навіть вище за Генія, і то настільки, що це не потребує пояснення. Краса — одна з великих істин світу, як сонячне світло, як весняна пора, як відбиття в темних водах тої срібної шкаралупи, що ми зevamo місяцем. Краса — це поза всякими сумнівами. Їй дано божественне право на верховенство, Вона робить принцями тих, хто її має. Ви посміхаєтесь? О, коли настане час її втратити, ви не посміхатиметесь!.. Кажуть іноді, що Краса — це просто тлін. Може, й так. Але, в усякому разі, вона не така тлінна, як Думка. Для мене Краса є дивом з див. Це тільки поверхові люди не можуть судити із зовнішності. Справжня таїна життя — це видиме, а не невидиме...».

Безіл про мистецтво: *«... кожен портрет, намальований з натхненням, — це, власне, портрет художника, а не того, хто йому позував. Натурник — то суто зовнішнє. Маляр на полотні розкриває не його, а скорше самого себе. Ось через це я й не виставлю цього портрета — я боюся, чи не виказав у ньому таїни власної душі.»*

«...врода його неначе пробудила в мені зовсім новий метод творчості, зовсім новий стиль. Я тепер інакше дивлюся на світ, інакше про нього думаю. /.../ Позасвідомо він окреслює для мене обриси якоїсь нової школи — школи, що мусить сполучити в собі всю пристрасність романтичного духу і всю досконалість духу давньої Еллади. Гармонія душі й тіла — які вагомні ці слова! /.../. Від нього немовби спадав якийсь непомітний вплив, і вперше в житті я побачив у звичайному лісовому краєвиді те диво, що його марно шукав раніше.» «Доріан Грей для мене просто збудник у творчості.»

Питання для контролю:

- Визначте різновид роману. (*Роман соціально-психологічний, роман-вихвання, роман-схема, готичний роман*). Поясніть свій вибір.
- Суперечливими були погляди на проблему співвідношення краси й моралі: «Мораль завжди стає останнім притулком людей, які не розуміють краси».
- Чи вдається О. Вайльду в романі «Портрет Доріана Грея» дотримуватись своєї тези, що «Естетика вища від етики!»?

(Вайльд абсолютизував положення, що рукотворна краса досконаліша за природну.

У його естетиці виникає перевернута система порівнянь, де природне порівнюється зі штучним, а не навпаки. Місяць здається йому обробленим шматком бурштину, зернятка достиглого гранату світяться, як дорогоцінні камені у кольє.

Однак у художній практиці Вайльд суперечив власним естетичним деклараціям. В казці «Щасливий Принц» Бог визнає найпрекраснішим на землі серце облупленого Принца. Доріан Грей власним життям відстоював позаморальність краси, але у фіналі роману покараний за це. Остання теза передмови: «Будь-яке мистецтво не дає жодної користі». Справа ще й в тому методі, який обирає або витворює Вайльд: він грає словом, подає протилежні судження, їхні зіткнення, але ніколи в межах художнього цілого потворне і неморальне не перемагає.)

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

y.levchuk2976@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку